

Күжүвүс-найыралда

ДЕРАЖНОДАН ЧАГАА

Совет Чепескиги Күштериниң 60 жыл болган оюн чоокта чаа демделген эртерген бис. Ол аддарыг ба...

Меню болган мөөк дайынчы эштеринге база Ленинградтың бүгү самгалакчыларына...

Меню болган мөөк дайынчы эштеринге база Ленинградтың бүгү самгалакчыларына...

Армия болгаш

ФЛОТТА МУРУНДА— КОММУНИСТЕР

АГААРДАН ХАЛДАШКЫНГА УДУР ШЕРИГ-ЛЕРНИҢ БАКУДА КЫЗЫЛ ТУКТУГ ОКРУГУ.

Эскериялымын коммунистери жузуула-тактикти өөрдөгөнгө бүүдүүнде...

УЛАМЧЫЛАП ТУРАП

СОВЕТ ШЕРИГНИҢ ГЕРМАНИЯДА БОЛУУ.

Уагу лейтенант Ю. Переводитов командирылымы реванштин батарея айттыган...

УЛАМЧЫЛАП ТУРАП

СОВЕТ ШЕРИГНИҢ ГЕРМАНИЯДА БОЛУУ.

Уагу лейтенант Ю. Переводитов командирылымы реванштин батарея айттыган...

дышкычылары-биле удаа-дараа детивизишан, чадаг шеригниң соондан база-ла бурунгарлап...

Төрөн чуртувусту фашизмдин көргөч чок кара сагыштың аспавдан хостоп ан турган...

Уттундурбас хүн

бичин чаштар-даа арга-арылар иштине чаштынчы чоруй баргылаан болур.

Хостоткан хоорай-суурларын чуртчылары бисти мыйраай эй чок төрөлдөр аны ажа-тодөри-биле...

Байдалдым тодаралып көргөт:

— Шуту оңгүже кырыер—деп дужаат берген меп.

Дайынчы талаанды мямомет-биле хоме боолашкан совет бөөрө, улам бурунгарлап чорупкан бис.

— Кылаштан бар чоругурунуң дилмипи көрүтөтөр, боттарының уузу боорга...

— Кылаштан бар чоругурунуң дилмипи көрүтөтөр, боттарының уузу боорга...

— Кылаштан бар чоругурунуң дилмипи көрүтөтөр, боттарының уузу боорга...

Көөк болганда бистиң аравыстан Пота-Совет Эвилелиниң Маадыры

пов арга кыдым-биле суурне үгөн чоруту. Удаада ол суур кыдымга чокшунула...

Урутта хаалчын четин эвэриске, мыйраай чоруй чүе деп, карактарны көрүп алган чыдар.

Анаа дайынчы Потапов урутту хоста көдүрүп алган, мямометтүң мурунда калган демир кырыны оожум эккен салын кады.

Чамдыта угуз «нэз» карап чыкып кижиге эй-не аарышкылыг дээр чүе болгай.

Анаа бистиң кизи бүүзү ол бичин уруттуң итап бичин четтешпей берган кара...

Н. МАКАРЕНКО, Совет Эвилелиниң Маадыры.

КУШ-АЖЫЛДА БИС

Бистиң инак Төрөн чуртувус ам үкен ажыг чыл иштинде дайынчы эштериниң аадына турар.

Адан чылдарында дургуанда сайыраптай социализм СССР-де тургустунган, социализм чуртарының күжү улам сыйрып катышкан, социалистик система чер кырында тургустунган.

Шанда, Тыва Арат Республикасында мөөк күш-ажылымын нам, чааг бек-биле үнелеп, ТАР-ның күш-ажыл орени-биле

шаннаа. Тыва эки турачыларын составыга кырып, Ала-чурттуу Уагу дайынчыга киришти. Тываның оодлар, кыстары алды сыйрай дайын-биле тулачукунга эрес-маадырлыг чоруну көргүскен.

Бо хүнверде Уагу-Дем районун «Найырал» совхозта өшкү кадарып тур мен. Кашпал, Кара-Дуругун өшкү бригадында бөм коммунист бар.

Партея, партия эге организациы менээ койулар, өшкү кадарчыларыны өртүзүнга агитаторлаа, далааны берген.

Х. ОЧУР, эки турачы.

ДИЛЕГ ОРТА БИЛДИНМЕС

Мөөк дайым Сенчен-оол Кыргыс Сумбаевым амгы Кызыл районунуң Баян-Колга төртүтүнгөн, өскөн. Ол 1943 чылда Би-Хемге ажылаап турган.

Ада-чурт дайынынга кырып чораян тыла эки турачыларын сакты мыйшкыннар-даа, документилен и-нд а номчуурга, К. С. Сен-

чен-оолдун каяа, кан-чаар тулчул чораяны, кандыг черге өлүрткени орта билдинмес.

Эргим эштер, фронтчулар, «Шын» солуну шери-патриоттуг кижизилдег арайыга мөөк дайым К. С. Сенчен-оолдун дугайында сактып бижиринерни диледим.

Хүндүктел-биле Д. МАҢЗЫРЫКЧЫ, Хову-Аксы суур.

ТУКТУ— ТИЛЕКЧИЛЕРГЕ

КАРПАТ ЧООГУНУҢ КЫЗЫЛ ТУКТУГ ШЕРИГ ОКРУГУ.

КАРПАТ ЧООГУНУҢ КЫЗЫЛ ТУКТУГ ШЕРИГ ОКРУГУ. Ойругу шери тудугулары бек кыш-ажылыг чедикшиинери чылдан чыме чеди ап келгенер.

Эртенж хала ам-даа элек, Кызыл гарнизонуң шериглери ону-даа манавай карайгы амыр турда-ла тактикти кичээл эртерген черге чеде бергенер.

Ол араанда артиллеристер база тактикти бөөстөгөтө шыгараалар. Лейтенант Баугартын үгер-бооклары дааштааныш санында-ла «дайынчы» санын боолан турган.

— Дыка девденечер, оодлар — деп, нулеметтик Набоков анык солдаттарыны ооддуктуруп турган.

— Уш дугаар, огулар отулап тырттыр тур, дорт шыгараар! — Бешил боо, шыгарагы чарыгдан турар үтөр жөдүр!

— Бирги ротаның командирини мөңчө! Дүшүн. Хүн бедий берген. Оон херөдөрүнөгө хар чыгырыктан чыткан, Адмгыздар кыска чашыны чараан-кыл.

— Уш дугаар, огулар отулап тырттыр тур, дорт шыгараар! — Бешил боо, шыгарагы чарыгдан турар үтөр жөдүр!

— Бирги ротаның командирини мөңчө! Дүшүн. Хүн бедий берген. Оон херөдөрүнөгө хар чыгырыктан чыткан, Адмгыздар кыска чашыны чараан-кыл.

— Бирги ротаның командирини мөңчө! Дүшүн. Хүн бедий берген. Оон херөдөрүнөгө хар чыгырыктан чыткан, Адмгыздар кыска чашыны чараан-кыл.

РЕВОЛЮСЧУ, ДАЙЫНЧЫ, КУША-ЖЫЛЧЫ АЈДАР

Март № 3 (74)

ЖЫШКЫ ХОВУГА

Эртенж хала ам-даа элек, Кызыл гарнизонуң шериглери ону-даа манавай карайгы амыр турда-ла тактикти кичээл эртерген черге чеде бергенер.

Ол араанда артиллеристер база тактикти бөөстөгөтө шыгараалар. Лейтенант Баугартын үгер-бооклары дааштааныш санында-ла «дайынчы» санын боолан турган.

— Дыка девденечер, оодлар — деп, нулеметтик Набоков анык солдаттарыны ооддуктуруп турган.

— Уш дугаар, огулар отулап тырттыр тур, дорт шыгараар! — Бешил боо, шыгарагы чарыгдан турар үтөр жөдүр!

— Бирги ротаның командирини мөңчө! Дүшүн. Хүн бедий берген. Оон херөдөрүнөгө хар чыгырыктан чыткан, Адмгыздар кыска чашыны чараан-кыл.

— Уш дугаар, огулар отулап тырттыр тур, дорт шыгараар! — Бешил боо, шыгарагы чарыгдан турар үтөр жөдүр!

— Бирги ротаның командирини мөңчө! Дүшүн. Хүн бедий берген. Оон херөдөрүнөгө хар чыгырыктан чыткан, Адмгыздар кыска чашыны чараан-кыл.

ТЕРГИИННЕРНИҢ БИРЭЭЗИ

Командириниң хулаалгезин Олег Донгак күөстөкөн дайынчы машинаның үгер-бөө расчөду боодала мурунуң элечетилг белеткелине билдирип, бот-иделкейт хөдөлгөн.

Артиллерист дайынчылар оон соовла шыгыны шыгалааны эртерлер. Анаа кан-даа чызылдар турбас жуураат. Командир Н. Салко солдаттары чыдырылган.

— Бичангейлг диланнар—деп, бөөдала эртергер чырып картамы оодларын мурунга чаа салгылап, ол чугаалаан— Бис мында, арга кыдында бис, а дүлгө, бистиң сонгу талаасыга— «удуранычы».

— Анаа солдат буртуу болуун бектик харым-салгааны ик ийил турган. Оон соода бичин каза оччалаашкын болган.

— Анаа дайынчы Изюков!—деп, Олег Донгак кыйгырган.— Караым чашпайн боолдары дээр чарыкты сен кыйгырдым. — Иштың-дыр, хүдөөп алдым— деп, өскө расчөдтү дайынчы А. Назиков мытыр хармылаан.

Өскө артиллеристер база оларын үлгер-биле чарык аңгелөөнер. Шалге канды-даа практикти өөрөлгө эгезинде солдат буртуу болууга социалистик ху-

лааде алып болган оң күөөсид дээр демисежар чаагай чачыл мында шыгда-ла тургустунган.

Олег Донгактын командирылымы үгер-бөө установказын расчөду орукче бир дугаанда үгөн.

Боу чоругу артиллерия установказын эшит тургушту өлөөн, онгалаан алдымын соовла команда дыйналган.

Комсомолец Олег Донгактын баштамы артиллеристер «удуранычыны» таламыге кичангейлг көрүп, хайгааран турганнар. Оон онгуда өскө тапкын эскерип каап, шыгаачы өк ажалдыгы белеткеин аары биле, Донгак командирылымы.

— О! Баштагы боолашкындан-на караның зууткатынганын анаа турганнар дегер көрөөнер. Ол хүн өске-даа дайынчылар салдыган соруганы чедикшиини күөсидин, тергини эки боолаалар. Ичиганш өрөдөлгө муруну чарыгына алган хулаалгезин алдарлыг-биле күөсөткөн.

Олег Донгак шериг абааныга келерин мурунунда ДОСААФ шкылаанга өрөштин турган. Анаа алган билтигерин ам херек кырында ажылап турары бо.

Оон ачаны Борис Дамбаевтиң «Тыва» соохостун мөлчүни, а ачаны Чингил Семеевтиң соохостун уругулар санында ажылап турар. Олег боду Кызылдын № 2 шкылааны дооскан. Ол спортка, ыламыга хосту хушеке ола ханышкылыгы.

Олег Донгак—дайынчы болган политик белеткелини тергини, ол кауула шанындып, мактадып келген. Ол Төрөн чуртун камгалап ыдыктыг хулаалгезин оза ак сепкилди күөсөдүн турар.

Н шериг неээс.

В. КАРГАПОВ.

Д. ЧЫДЫМ, ТУСАЙ ФОР.

«Шынымы» тусай фор.

Репортаж

Бо интернационализм көзөкө чоокта чаа келген амык дайынчылар ол өрөдөлгөтө база шыгараалар. Илаңгыл дитөө Юляевиче биле уакең Бариев олар «кыргындардан» дураваалар. Бо бүгү девестик дайынчыларын бектик мергенжилдин, аныктары дайынчы болган политикти белеткеге кыска хуусада өрөдөлгөтө талаам-биле ила офердериниң дөштинг амыкды чорутканын бадыталды дыр.

Ол өрөдөлгөтө шыгарааларын чирээк сержант Вадилин Шаповалов-биле чы араанда кам соо солугушту.

— Бодум Кемерово хоорай чурттуг кизи меп. Шери-аданың эртергер хуусам тоңуң турар, удаас халаашын чыдар меп. Ийне чыл дургу-зунда манаа дыра дайынчымын, мергенж талам-биле тергииндериниң саныга киргеним мактамын эвес, а чоругура-биле чугалаккыр-дыр меп. Мөөк чедикшиинери дээрге, бистиң командирылымы офицер Моисеевтиң ачаны дыр. Ол мени база мөөк өрөм-чү бүүзү дайынчылар кылдыр дөдөктүр дээр эвөт эвес күштү үндүргөн. Ол дээр өрөңү четтиргенисти илгерилеп турар бис—деп, ол сепкил ханышкыны биле чугалады.

— Ракета агаарга дүндүштү-төл берди. — Ог тургустарын бичыглаар! Дайынчылар шыгырык амыктып эгелдеди. Чер дор, оок дымчы, бердингш үе

Д. ЧЫДЫМ, ТУСАЙ ФОР. «Шынымы» тусай фор.

ЧУРУНТА: сержант Владимир Трефинов биле харылаачы анаа дайынчы Алесей Касаткин өөрдөлгө үзүнде.

БИЧИМ ЧЕР

3.

ДЕСАНТ дүжүрөрийн дүно... Десант дүжүрөрийн дүно...

1943 жылдын февральдын 3... Десант дүжүрөрийн дүно...

Десант дүжүрөрийн дүно... Десант дүжүрөрийн дүно...

Десант дүжүрөрийн дүно... Десант дүжүрөрийн дүно...

Десант дүжүрөрийн дүно... Десант дүжүрөрийн дүно...

Бичим черге «Горюч чурт... Десант дүжүрөрийн дүно...

Бичим черге «Горюч чурт... Десант дүжүрөрийн дүно...

Бичим черге «Горюч чурт... Десант дүжүрөрийн дүно...

Бичим черге «Горюч чурт... Десант дүжүрөрийн дүно...

Бичим черге «Горюч чурт... Десант дүжүрөрийн дүно...

Бичим черге «Горюч чурт... Десант дүжүрөрийн дүно...

Бичим черге «Горюч чурт... Десант дүжүрөрийн дүно...

Бичим черге «Горюч чурт... Десант дүжүрөрийн дүно...

Бичим черге «Горюч чурт... Десант дүжүрөрийн дүно...

Бичим черге «Горюч чурт... Десант дүжүрөрийн дүно...

Бичим черге «Горюч чурт... Десант дүжүрөрийн дүно...

та шпал, тиклеп-даа шыдаан...

Биске Москвадан чедип келген... Бичим черге «Горюч чурт...

Биске Москвадан чедип келген... Бичим черге «Горюч чурт...

Биске Москвадан чедип келген... Бичим черге «Горюч чурт...

Биске Москвадан чедип келген... Бичим черге «Горюч чурт...

Биске Москвадан чедип келген... Бичим черге «Горюч чурт...

Биске Москвадан чедип келген... Бичим черге «Горюч чурт...

Төлийбүрзектин судалы

СЭТА-НЫҢ КОРРЕСПОНДЕНТИЛЕРИ ДЫҢНАДЫП ТУР

СЭТА-НЫҢ МЕДЕГЛЕЛИ

Массалык уауткашкынын чөлөсүнөй нейтроннуг бомба... СЭТА-НЫҢ МЕДЕГЛЕЛИ

Совет Эвелели кынд перспективага шийтирелиг ухурла... СЭТА-НЫҢ МЕДЕГЛЕЛИ

Тайбынны быжыгалаарынын дугаймында хавы саган... СЭТА-НЫҢ МЕДЕГЛЕЛИ

Бичим черге «Горюч чурт... Десант дүжүрөрийн дүно...

Бичим черге «Горюч чурт... Десант дүжүрөрийн дүно...

Совет Эвелели кынд перспективага шийтирелиг ухурла... СЭТА-НЫҢ МЕДЕГЛЕЛИ

Тайбынны быжыгалаарынын дугаймында хавы саган... СЭТА-НЫҢ МЕДЕГЛЕЛИ

Бичим черге «Горюч чурт... Десант дүжүрөрийн дүно...

Бичим черге «Горюч чурт... Десант дүжүрөрийн дүно...

Совет Эвелели кынд перспективага шийтирелиг ухурла... СЭТА-НЫҢ МЕДЕГЛЕЛИ

Тайбынны быжыгалаарынын дугаймында хавы саган... СЭТА-НЫҢ МЕДЕГЛЕЛИ

Бичим черге «Горюч чурт... Десант дүжүрөрийн дүно...

Бичим черге «Горюч чурт... Десант дүжүрөрийн дүно...

ЧУГУЛА АЙТЫРГЛАР

ЖЕНЕВА. (СЭТА). КНО-нун кизи эгерлеринин талазы-биле... ЧУГУЛА АЙТЫРГЛАР

Барыин таламы чамдык чурттар уауралын турган-даа... ЧУГУЛА АЙТЫРГЛАР

Израилдин эжелеттерин араб уаузу-нуц бот башкартыларында... ЧУГУЛА АЙТЫРГЛАР

Африканын мурнуу түгүндө чорудуп турар аппараттын болган... ЧУГУЛА АЙТЫРГЛАР

БУР. Электроника болгөр улетпурнуц... БУР. Электроника болгөр улетпурнуц...

ЧУРУЖТА: Софиянын «Электроника» деп... ЧУРУЖТА: Софиянын «Электроника» деп...

БТА—СЭТА-нын фотозу.

ТОДАРГАЙ ТУРУШ

НЬЮ-ИОРК. (СЭТА). Делегейин экономиктин харылаа... ТОДАРГАЙ ТУРУШ

НЬЮ-ИОРК. (СЭТА). Делегейин экономиктин харылаа... ТОДАРГАЙ ТУРУШ

НЬЮ-ИОРК. (СЭТА). Делегейин экономиктин харылаа... ТОДАРГАЙ ТУРУШ

НЬЮ-ИОРК. (СЭТА). Делегейин экономиктин харылаа... ТОДАРГАЙ ТУРУШ

УЖУР-ДУРУМ ЧОК ЧОРУК

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Ажык соксадымыкыны кылым турар... УЖУР-ДУРУМ ЧОК ЧОРУК

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Ажык соксадымыкыны кылым турар... УЖУР-ДУРУМ ЧОК ЧОРУК

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Ажык соксадымыкыны кылым турар... УЖУР-ДУРУМ ЧОК ЧОРУК

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Ажык соксадымыкыны кылым турар... УЖУР-ДУРУМ ЧОК ЧОРУК

А. С. Макаренкоун чарчычы, чогадычы, күштүгү кула-соруугу сиңишкен үзө-бөдөлдөрү болган революция салмактарын иккандарын тураскалтан аял-херектери оог адын делегейин шыга-райт кыкандарын иккандарын негиздөөгү өздүгү.

УЖУРАЖЫЛА

КЕЖЭЭЗИ

«Барым» совхозте ор-тумак школанын башчы-лар, акжылдар баа шкколада 7-10 класстар-нын өрөөнчилери-биле Ак-Довурак хоорайда «Ты-на даг-дугу туду» аргеле-тинде Социалистик Күн-акылдык Маалдыр Кал-дар-оог Херекчилик Даны-рым, ол-за аргеледе тур-макчы туду-жу Сылда Хо-шунуевин «Юлда» бол-ган «Барым» совхозтун мурнакчы мекендигери А. С. Макаренкоун чарчычы Мөөнүз олар-биле ужура-жылга келсиз-биз деп эр-кем. Кежээни күндүгү ад-дычлар боттарынын че-дин алган күн-ажылы чедишкенин мерге-жилдерин алы-бизе чу-галар тапшырганын чыкканын уду соуур-га-бизе дынаан. Илани-гия Социалистик Күн-акылдык Маалдыр К. Х. Данырмын чугаанын башчылар, өрөөнчилер кончу соуураган.

МАССАЛЫГ ЭРТКЕН

Совет Ченестиг Кү-теринин 60 жыл оюнга ту-раскалтан уран чуу ко-руудан Чоюн-Хемчигин Ийме сууга болуу эр-кем. Ук көрүдөгө кириш-кенин Ол агитквартиралар 478 көзгө артистерин ха-ра туткан. Агитквартиралар и ы уран чуу көрүдөгүнө 70 харым коммунист Дездема Монгушту, В. Ойдурын, М. Сатты, Очуу-оол, Рад Түштүктүн, Артап, Куд-оол, Борне Монгуштар-дын, М. Данырмын, О. Оро-манчы кууестен, колдер-дин көрүндүгү болган жюри келгичтерин уду соуур-га-бизе көргөчөр. Агитквартираларын кө-рүдөгө эки бекеткедин болганын жюри келгичтерин дездемелер, Кор-күдөгө берги чегин № 3, ийин чегин № 5, үшү чегин № 11 агитквартира-лар дараалыгы алган. Оларга туе-туе шаандалар-ым тывыкан.

ЧАЛААННАР

Токумуң ирэн бузукү Сметис-Хемнин чуртка-чылары диништ артистер-нин солуу көргөчөр, Ли-самбандын удурутуучу Крамчунтун удурутуучу-биле артистер боттарынын оюнуу Ирбандын аял-ши-терлерине база бараал-ганын чарчыраган. Эле-тин суулу, бир аям ар-тистерин база ирэн ала-дан ирэн Ирбандын, Сметис-Хемнин аял-ши-терини күзөткөн.

ЧОЛААЧЫЛАР БОЛУР

Уаг-Хем районунд Ак-Турт суурунда чолаачылар бекетте куру аялдан турар. Ийде ичинде-биле дөркөн ийди өрөөнчү ту-рар. Күртүн аял-ши «Ас-Турт» совхозтун иккене-ри Я. Согоян удурутун, и-ккандарын негиздөөгү үш-кандарын турар. Кедр уенин чолаачылар бузуруде акжылдан турар-да болза чен мер-гежил чегин алыр дөөн чүтүдөгү көрүм көрүдүгү, экиметтерге аял-шиктан эгелен бекетке берген-мер.

О. ХОВАЛЫГ.

Төрүттүнгенинен бээр 90 чылынга

АЛДАРЛЫГ СОВЕТ ПЕДАГОГ

дуу-биле бээрл ол жакын чок боттандыган. 1920 жыл... Ада-неинден чарылган, иш-чүткө турту-ган толаныч назы четионер-нин колонианы тургузар деп даалга алган. Хоозураан эрги колонию турган боттандыган. Эрги колониаларын дуржу-газы дуза болбас, чаа дур-жулга, херек номнар-даа чок. Бүгү-ле чүвени катан эгедор, катан тургузар апарган. Уагт педагогтун революция совида адычы мичтар эгелөөн.

Баувар туртустанган адуугу, көрүлөр совет кижиздигенин саздарындан уруларын күдө кижиздир эвес, а харын эде, катан кижиздиге болурун ол эрчигин чок көргөкөн. Оон үндөмүн колонианын кү-жүндө, оон тын организа-стан саздарында. А. С. Мака-ренко совет педагогунун чаа арыш шак иккандар аял-ши, оон ийди саздары-нан. Ол коллективна тургу-арындан, оон дуза-биле, оон дамыттыр, оон соуурта-нында дүштүр ийди бурдуу кижиздиргенде эгелөөн. Ич-кандан А. С. Макаренкоун бүгү педагогтун аял-шоруу-дуганынын поз оза, усту-румуну уруларын күш-адычы коллектив, оон ик-кандарга бууныгы, чаагыл са-дарын күжүгө халы буу-рун апарган. Шкколанын кол-лектив биетин социалистик индустриалистик чарылбас кезең болурун ол толарткан.

Күштүгү күштүгү бышкан кол-лективне ийди бурдуу чамал-дамын билер, болурун бу-лурга арга-мергеженин, соуур-талын, чүтүдөгүн иккандар-дын таарымчыгы болбай-

дарын тывар. Бир эвес кол-лективне чамды келгичтерин арасында чурткалар уду ошу шитилерде кол-лективне соуурталган кол-барычдааларын А. С. Мака-ренко неген чоран. А. С. Макаренкоун кол-лективне кижиздиге ролон белги-биле күндө, бүтү тө-дө-биле эгелден чоранын оон тус-түе иккандарын чүт-күд-соруун, арга-мергежени херекте албайн, тоолайн тур-гун деп саян болбас. А хар-ын-даа тус-түе иккандарын күндө, оларын бүтү кала-ы-биле саздарынын күш-адычы ийди бурдуу чамал-дамын билер, болурун бу-лурга арга-мергеженин, соуур-талын, чүтүдөгүн иккандар-дын таарымчыгы болбай-

боттандырган. Колониата эн бөдүүн көдө аял-агыдан эгелөөн коммунага ортумак өрөөдөгө-биле тудуш холбо-адыч үлөтүгү үндө-биле бу-дуртуучу күш-ажылды организа-станарын чегин алган. Күн-ажылды болурун бүтү кижиздиге системанын бир түтүдө кезең кылар үе-дө чоран. Оон ол бода-адыч боттуну шкколаларга үе-дөгө чыккан болган. Күн-ажыл өрөөдөгө-биле, өрөөдөгө күш-ажыл-биле харылаадыч болуу саздарын кижиз-диге чыгарып берген чоран.

А. С. Макаренко совет пе-дагогунун мурунчы арга-дуруу-дуганын иккандарын иккандар сурталыгы. Ол ө-бүдө кижиздигенин чүт-күд-соруун күш-ажыл-биле харылаадыч болуу саздарын кижиз-диге чыгарып берген чоран.

бода, культура байлаамысты эртеринен болуу турар. А. С. Макаренко чүдө шы-галарга педагог эвес, а су-ралып, бекке салым-чанын чыгаалы. Оон «Башкылар шугураган», «Суургалар ир-мында турар», «30 чылар-дын башкылары», «Ада-неин-де ном», «Арыш-чүтү» деп уду-гогалдары уду-дугу күдүгү-кел, иккандары чаалан ал-ган. Совет педагогунун шы-галаргай тургууучуларынын, саямрадыкчыларынын төлө-тпн төлөөн А. С. Макаренкоун аял-шоруктери чүдө бисти-тин куртууоста эвес, ө бүтү дөмшөгө педагогика эр-темиде амыг үе-даа, көлүр-даа үеде кала-был акжыл-дарын турар, аял-шиктан. Ону алышы-биле өрөөнч, амидрала чыгаалык арга-биле боттандырып уду пе-дагог бекке адын хуудулеп, мөнгөчтөнөсө ө болуу.

К. САТЧАК, педагогика эртемдерин калдыды.

А да и е л е р г е

...УРУГНУ КАВАЙ КИЖИЗІДЕР

Бичин кижилер көчүгү соуурган бол-ган өтүгүчүдөр. Канды-бир солтун иш азы икко көргөш келгенде, олар иш-де кижилерин бүтү шимчөөнүнүн, аяк-чанын, чугаанын шыдар шаа-биле өтүгүнү турган, ада-неинге, эл-өөрүгө чуугалаан бөр. Уруугунун мичдыг со-нуурган, өтүгүчүлөр көрүм чамдык аде-неер эсерлерге, херекке албайн, уруугар дынаан, көрүнү турга-да кижиздиге төрөшкө түндөрдүн чуугалай бээр иш эвес. Чисе, арталар, аял-шикты чур-тапкылар, күдөнгөн аял-шикта эо-харысалга чок, хой-ининин сагыла-чу-руму урур чамдык ада-неерин уру-лар бек саалдара бичинден-иө алы-шкан-да болу-дур.

Мзон 5 «а» класстын 28 өрөөнчиг бар, ийин удулчана ада-не-биле чамдык аял-дарын түнөшкө 100 хуу өрөөнчиги чегин алдылар. Класстын ада-не хура-лында азы-бир төмөлгө аял-шик, бек-даны кылып келди. Уруугар кыжиз-дигенин ада-не-инин баа дуза-де-никчези уду болуу чуугалаан. Монгуш Котнар-оолдун хары 40 ала берген, ол аял-шике иккандар, түскөй эртем-биле кол-даа болза, совхозта ту-дугулан аялдан турар. Ол бүтү аял-шикта арганын аде деп көргөн, аял-чыларга шугу-ла хонгу чок. Ол хой-ни-тин келди-даа эгелден чамдык кал-бас. М. Котнар-оол көстүг үлөрине бел-ни канды-ла бир аял-шикты кылган тира-ры чон мактан чуугалаан турар. Бөтү-лү аял-шынды, культурамында, кол-биле харылаадыла чангыс-даа арым, багай чүе чок. Ол 8 оолдун ада-не, аде-нинин кижиздиге саздары оолдары-нын чурму-сагылаамын боттан өрө-дигенинде өө бланды чурго. Оон уду огу Юра 10 класстын чүдө 4-5 дөм-көргөн дооскан. Ол башкы үчүндөгүн эртерин чамдык дооскан. Туранда күш-культура башкылан турар.

Оон биче олу Василь шкколаны доос-кан, көдө аял-агыт техникчурун бухгалтерин салбыртына ирэн алган, өрөөнчиг турган Совет Армянын хүрө-лөниче көрүлгөн, Оон өске оолдары бө-лөткө класстыдан эгелөөн, 8 классты че-дир баа-ла чурму-сагылаамын эл өрө-

БОКС: аваангырлар шылгараан

Бокса республиканын «Спартак» эки тура спорт индустриалык аял-шик мар-кадамы эртерин дүштүрү ху-берге Котнар-оол Херен атты спортканына болуу эртерин. Аял-оол индустриалык коман-даларындан аял-шик Самат-дайын. «Трудомоезеры» эки тура спорт индустриалык бөксөлары. 1961-1962 жыл-дарда төртүгүнүн аял-шик оол-дары баа киришкен. Маргиз-дайын башкы аял-шик индустриалык аял-шик аде-неер Владимир Биче-оол чүе чуугалаан, бөксөларыга спорт-чу чедишкенин болурун кү-зө.

Бокса Алаак ортумак шкколанын башкысы. Чоюн-Хемчик район.

51 кг. Бо дөнгө республи-канын эки тырап спортканын бокса СССР-ниң спорт мастеринге кандыктар Сам-галарында келген Александр Кууш биле автооорук тех-никумуңу сургуулу Орлан Са-гыл оол олар ужурамы берген. Оларын кайыш-даа бекке арга-дуруу-дуга бөксөлары, Александр «Байкалдын» ша-налы дөш эртерин чамды Улаш-Ула хойрага болган эч-чине 45 килограмга ийинг шаандалыг чегин алган. А Орлан Тыва АССР-ниң үш тырап чемпиону. Ичканган бо ийин бөксөлары арасында чемпион ат дөш спортчу, дө-мшөк шыгыл болган. Ушүгү арасында дөш бөрүдөгү үш-кү шипандыгы чег дөш ужуражылдар болуу эртерин. А эң тырап финалды үгөн спортчуларын чемпион ат дөш ужуражылдарын мар-галдарын үшү күнүндө бо-

АТБ-инин бөксөлары Степан Сундууру сап талам-биле ойнал алган. 54 килограмма чемпионуан. Виктор Ойнуун чангыс командада эки биги эртерин Дания Чинтол Кы-зылды спортчуу Олег Саг-биле 57 килограмма финалды ужурашкан. Оларын кайыш-даа аял-шынчы чыгарды Ты-ваын чемпионуан чоран нар. Маана Чинтол удураа шыкчанын техника-даа тактика-даа талам-биле ма-галды, чараш оюну көрүгүн, буурадыг тынчтеги чегин алган. Ортаагы Азиянын эртерин ор-туугун чемпионуан чоран Ва-сий Сабдуу (пассажирлер АТБ-ни) 60 килограммы чегер дөшкө бөксөларынын аял-шикты кала-даа өрөөнчиги бирги чегин ийген. Оон ре-валдамы эки 1975-76 жылдар-да республика чемпионуу чө-рөөн Март-оол Кыргыс түнөк ужуражылдарында автооорук техникумуун сургуулу Май-оол Хуураанын ойнал алган 63 килограмма тынчтеги. Пассажирлер АТБ-инин бөксөлары Александр Биче-оол (67 кг), Владимир Вол-ков (75 кг), көдө аял-агыт техникумуун сургуулу Юрий Погрельнов (71 кг) олар тус-түе дөшкө республика чемпи-онд «Спартак» эки тура спорт индустриалык 1978 жылда чемпиону аттарын чегин ал-ган.

Уш хуу уруу-дуга спортчу дөшкөдүн түнөшкөдө пасса-жирлер автопатентот бузу-ругазынын бөксөлары (грес-пер А. Блохин) команда та-ламы-биле бирги чегин алган, республиканын «Спартак» эки тура спорт индустриалык индустриалык кубогун чаалан ал-ган. Тес-Хем райондан келген бөксөлары уш маргалдаага көчүгү эки бекеткедини көр-гүзүп, команда талам-биле ийинг чегин алган.

В. ЧАДАМБА, ЧУРКУТА: маргалдаа үе-аннде.

Орлар баш сугар чер тыпназын ШЫҢГЫ ХАРЫНЫ БЭЭР

1978 жылдын январь 22-е үгөн «Шын» совида Чоюн-Хемчигин дөшкү коммунист Ф. Я. Ондарын орлар-биле демиселди күнделерин, оларын бүгү-ле оруун дугалаар дугайында чагаанын парлаан-нын деткин, бизжең Тес-Хем-чин Д. Мижит, Эрваннин С. Көмү, Очурун Д. Данын, Монгуш-Тайганын И. Усун-Доржу, Чоюн-Хемчигин Ш. Дүндөй оларын чага-лары баа-ла «Шын» совида парламенттин чамдык тып-назын, ол саздарга катыш-пышпаан, орлар дээр ол ийи бүтүгү өрөөнчиги көр чө-дүнү чөгүн иккандар болу-м.

Чоюн-Хемчигин Кара-Сал Алар-оол, Уаг-Хемчин Тулуш Дунчу, Бич-Хемчин Маады Мелен даа эскер-леа ол-ла оор аял-шиктарындан уштун-май, херек алаандан ийеи чораш өлгөнөр. Иланигы Х. Сат, Д. Тулуш тургал-галын ийинге чүдө өр хе-жик дөш 30 чегер шияртгы деп турган. Кара-Монгуш Ча-мырын 1928 жылдан 1968 жылда чегер 40 жыл ийинге күнүгө, хой-инини чегин чамды-даа хун аял-шиктан, ол чыдарын өр кылган, хе-рек эртерин чуртаган, эл соволтуе Кла-Хемде «Совет Тыва» колхозтун 83 иртерин өрөөнчиг-биле чурталгазы доозуган. Күн-ажылдына чангыс-даа хун аял-шик та-жы чок болган.

Чамдык дурмунын норма-тивти актылары халык чуркат орларга өкө бооп турар. Чижээ, чег адыларын, мич, аял-шиктарын хойбуларын үрөк, чамдык «кожалар» туралаан чегинге кыштарга тудуш аял-шиктан, доктааткан нормал азыр хой мал өстүргөн, хары-лаа ий-диг «кожал» мичде «ко-жай» деп эртерин феодалды бө-дүн шкколанын эилеп, ор-ларын оор мал чажарга уа-зы боу берген. Чамдыкта ол «кожалар» баа «шешис» ту-рар. Чоюн-Хемчикте «бай» Монгуш дээр «кожал» бир совокотун 2 шарман «шешис-ке» хой чамдын арасында чамдык турга тудуш алган факт турган. Ичканга-ла ачар шыдар» дөшкө иккан, суд ол башкы чүдө шешелде шиткен аттыг болган.

Мен баа пенсонер кижилер, мал ажылы-биле хары-лаа чок-ла болза, орларын колхоз, совхозтарын аял-шик социалистик өчүнү хой-хөй-биле үе сүрүп, уду-биче ма-шиналарга чүдүрүп орлар турар дүрөк чоруктары динан турар мен.

Амы үеде барым талам чамдык районнарда орларын «дүкөк элчегин акжыл-шиктары», «респу-бика кайгам» сүт лен шкколан турарын ийин эвес. Оон орнуна оларын «ийи бүтүгү бөрүлер» деп кар-газа, ол чонун иш килеп-нөөканы болуу.

Устуде фактыларын бары-далаан, чег аял-шиктарын, ийин аларын, норма-тив ма турдарын чурмунын дүрүм, доктааларын чамдык чокка боттандары болган ор-та уауу депутаттарынын кө-дө, суур Советтери кол роль ойлаа тааржар. Мал орларын оор херекти үндөлдө

Кызыл, Шетинин болган Крамчико куудучуу, башкы № 3 ТЕЛЕФОНЫ: Редакторуна 2-24-63, редакторуну ораакчыларыны 2-35-24, 2-31-75, харысалгалы секретарыны 2-23-33, секретарыны 2-23-35, партияга аял-шиктары кижиздигенин 2-37-13, пропаганда кижиздигенин 2-31-75, куудугу кижиздигенин 2-23-54, көдө аял-агыт кижиздигенин 2-21-47, уаг-орун калдыгына 2-23-64, чага кижиздигенин 2-41-27, информатика баа совет тургузуу калдыгына 2-20-60, корреспондарын 2-27-41, бухгалтерияны 2-12-65, солуу келбеге барганда 2-32-75 телефондо болуу.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ. МАРТ 14-ТЕ БИРИ ПРОГРАММА МОСКВАДИ. 10.00-«Уе», Информастыг програм-ма. 10.35-Эртерге гомаштыла. 10.55-Москва шкколаларын күнүгө дөшкө совет шугураагынын шугу-дуктер. 11.35-Делегейте эң дээр дү-штүртерин уран көр-гүзүгү, Канададан да-мылдыла. 13.35-16.30-Чалсар. 16.30-«Шипууну камгал-дыг чегин», Документал-дыг фильм. 16.40-«Москва а ч м л а р н ы й аял-шикты магдалыла». 17.40-«ВЛКСМ-нин XVIII съездинин уагуштуруу», КИЗЫЛДАН. 18.25-Теледөшкө. 18.35-«Бююн болган дедир-данын», Музыфильм. 18.45-«Хой-инин аял-шиктарын-ны акрамы», Дамчы-дыла. 19.25-Кинокурнал. 19.35-«Чогаалы болган үе», Дамчыдыла. 20.10-Теледөшкө. 20.25-Чаралар. МОСКВАДИ. 20.30-«Партиятын тургу-туган эртерин», РСДАП-тын 1-ги съездинин 80 жылыга. 20.45-«СССР-ниң уагуштуруу ирары болган там-шары». 21.05-«Чүе чамдык аял-шик», Уаг-лечен фильм. 22.30-«Уе», Информастыг програм-ма. 23.00-«Штрауепана», Фильм-балет. 23.40-01.50-«Укен алды өрүшкү», Документалдык телефильм. Төлгөнде — мөдөөлөр. ИНИТИ ПРОГРАММА МОСКВАДИ. 18.25-«Аныктарга музикалык келбегер», 19.20-Мөдөөлөр. 19.40-«Аныктарга музикалык келбегерини» уланы-чы. КИЗЫЛДАН. 20.20-«Ойнап алышкы — хуууса-4-500 миллион», Телефильм. 21.00-21.45-«Классиктер орус дүштөр», Фильм-кон-церт. * АГААР * 1. Бөгүн республикага көчүрү турар булуттар Чыгыш. Мур-нуу-барымын чүрү улааныш-кынып хоттын дүштүн се-кундада 2-7 метр чедер. Аларын температурамы 10-15, чамдык районнарга 0-5 градус оор. Кызылга баа аял хуу бол-тур. Хаттын күжү коткам. Аларын температурамы дүне 22-24, хуудуе 9-11 градус оор. Редактор В. С. ШАРАВИН. КИНО. МАРТ 14-ТЕ. «НАИРАТ»: «Эртерин болган көчүгү аял-шикты» 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.30, 21.00 шактарда. «ШОНЕГ»: «Гусар балла-ды» 8.00, 10.50, 13.00шактарда. «Шугууну билбегер мен» 15.40, «Тыг дугайында деген-да» (3 болган 4 серияда), 12.40, 17.30, 20.30 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Тыг дугайында легенда» (1 болган 2 серияда) 15.00, 17.30, 20.00 шактарда. «ВОСТОК»: «Башырган кар-тошка байларды» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. А. ДАВА, персоналдыг ленистер.